

De verlichte kanalenkoning

Gent heeft heel wat te danken aan Willem I, tussen 1815 en 1830 koning van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Een tentoonstelling in het stadsmuseum STAM brengt die woelige en boeiende periode tot leven.

KOEN VAN BOXEM
GENT

'De verfoeilijke belasting op het gemaal bestaat nog steeds. Als we de vaakst herhaalde beloften mogen geloven, zal dat schandelijke juk weldra niet langer op ons rusten; maar zal het dankzij verstandige besparingen zijn dat het ministerie niet langer een ellendige tol zal heffen op het brood van de arme man?' Wie dacht dat de vraag om een taxshift een recente uitvinding is, moet bescijst naar de tentoonstelling 'Het verloren koninkrijk, Willem I en België' in het STAM in Gent gaan bekijken. Het citaat komt uit een petitie uit 1829 tegen het beleid van de koning. De oppositie tegen zijn beleid was op dat moment in het zuiden van zijn koninkrijk erg groot, wat een jaar later resulteerde in de Belgische opstand.

Het mag misschien vreemd lijken dat het stadsmuseum van Gent een tentoonstelling houdt over een onderwerp met een nationale en internationale dimensie. Maar Gent heeft veel aan Willem I te danken, zo blijkt op de tentoonstelling. Ze is samengesteld door de historici Wout De Vuyst en Maria De Waele. De curatoren brachten historische objecten, plannen, schilderijen, prenten en medaillons samen waarmee ze het verhaal

Er zijn families, in Gent en daarbuiten, die bijzonder rijk zijn geworden door de industrialisering die Willem in gang zette.

van de koning vertellen. Maar de expo is niet alleen historisch. In de gangen van het museum hangen zwart-witfoto's van Michiel Hendryckx. Hij trok door België en Nederland om sporen van Willem I vast te leggen.

Het verhaal van Willem I begint met de slag van Waterloo, waarna de kaarten in Europa op het Congres van Wenen opnieuw worden geschud. Een interactieve kaart toont bij het begin heel overzichtelijk de evolutie van de landsgrenzen in Europa tussen 1789 en 1815. Het eindpunt is de vereniging van de noordelijke en de zuidelijke Nederlanden. Willem I was daarvoor al sinds 1814 aan het lobbyen. Op het Congres van Wenen stemden de overwinnaars Oostenrijk, Rusland en het Verenigd Koninkrijk met zijn droom in. Ze zagen het nut in van een sterk land aan het noorden van Frankrijk. Op 21 september 1815 werd Willem I in Brussel ingezworen als koning van de Verenigde Nederlanden. Prenten van de inauguratie, zijn rok en degen getuigen van dat evenement.

Met zijn grondwetsvoorstel, ook te zien, botste hij een eerste keer met het zuiden.

Maar de thematisch opgebouwde tentoonstelling maakt ook duidelijk dat de koning voor zijn land grote plannen had. Er zijn families, in Gent en daarbuiten, die bijzonder rijk zijn geworden door de industrialisering die Willem in gang zette. De eerste jaren waren voor wat België nu is, nochtans niet gemakkelijk. Het zuiden was zijn thuismarkt Frankrijk kwijt. En bovendien werd na de nederlaag van Napoleon de blokkade met Engeland opgeheven. Goedkope Britse producten vonden hun weg naar het Europese continent. Om de economie te stimuleren richtte Willem I instellingen zoals het Nijverheidsfonds en de Société Générale op. Die investeerden in meerdere ondernemingen. In Gent wordt de katoenindustrie het speerpunt. Nederlands-Indië (het huidige Indonesië) wordt voor 90 procent bevoorrad met katoen uit Gent via de Nederlandsche Handelsmaatschappij.

Portret Willem I, Joseph Paelinck, 1819 (linksboven).
Spotprint Koning Kaas, 1830 (rechtsboven).
Troffel eerste steenlegging van Gentse aula (rechts).
Bord met Vrijdagmarkt voor Nijverheidstentoonstelling 1820 (onder).

ORANGISTEN VERDELEN GENT

Willem I legde zich niet zomaar neer bij de Belgische onafhankelijkheid. Zijn aanhangers waren de orangisten. Gent was het centrum van het orangisme. Het was de beweging niet zozeer te doen om de romantiek van de groot-Nederlandse gedachte. Integendeel, de orangisten bestond vooral uit de Franstalige elite van industriëlen, handelaars, ambtenaren, professoren. Ze dachten dat een onafhankelijk België economisch niet leefbaar was. In Gent pleegden ze zelfs in 1831 een mislukte staatsgreep. Leopold I riep in de stad van staat van beleg uit die tot 1833 duurde. Maar de orangisten domineerden tot 1840 wel de Gentse politiek. De tentoonstelling sluit af met een mooi portret van hun leider: Hippolyte Metdepenningen.

de industriëlen op kop. Die klaagden niet over de koning. Van groot belang voor de industrie waren de infrastructuurwerken die Willem stimuleerde. De kanalenkoning werd hij niet voor niets genoemd. Veel plannen op de expo, met onder meer dat van Gent-Terneuzen. Onder zijn bewind verplaatste de haven van Gent zich van de binnenstad naar het noorden. Wat bracht hij de stad nog bij? Zijn universiteit. De troffel waarmee in 1819 de eerste steen van de aula in de Volderstraat werd gelegd, wordt getoond. Er zijn nog mooie objecten uit de beginjaren van de universiteit te bewonderen.

En toch bleef de idylle niet duren. Vanaf 1825 nam de afkeer tegen Willem I toe. Hij gedroeg zich als een verlicht despoot die zich werkelijk met alles moeide. De cumulatieve van verschillende factoren leidde uiteindelijk tot de Belgische revolutie en het einde van Willem I. De expo loopt tot 28 maart in STAM, Gent. www.stamgent.be

Willem I introduceerde ook nijverheidstentoonstellingen waar bedrijven hun producten konden voorstellen. Gent was in 1820 aan de beurt. De expo wijdt er uiteraard aandacht aan, met producten (porselein, glas, muziekinstrumenten), maar ook met spotprenten. Het ging Gent voorspoedig in die tijd, toch zeker voor de elite met